

Sissejuhatavad sõnad ...

(lisa 1 slaidile nr 1)

Lugupeetud külalised!

Armsad suure-vaeva nägijad – Saaremaa Muuseumi rahvas!

Lugupeetud daamid ja härrad!

- ❑ Saarlaste Ühing Torontos nimel, ka enda poolt, lubagem mul tänada Saaremaa Muuseumi juhtkonda ja tublisid muuseumi töötajaid selle eest, et täna avatud näitus – siin kaunil kodusaares – on teoks saanud! Kaugel Torontos, ühe globaalse eestluse killuna oleme teile südamest tänulikud selle eest, et näituse loomiseks meiega ühenduse võtsite, meid “asjaga” kaasa tulema kutsusite ja isegi omalt poolt kaks tublit elukutselist “muuseumilast” Torontosse saatsite meiega koos näituse eeltöid tegema!
- ❑ Oleme tänulikud ka selle eest, et teie abil ja vahendusel avanes meil unikaalne võimalus oma üle poolesaja aasta jooksul üht-teist tehtut laiemale ringkonnale tutvustada. Meid on seal, teisel pool Atlandi ookeani, vahepeal tublisti vähemaks jäänud – ajahammas teeb ju oma tööd, ja seda ikka päevast-päeva! Siin, ühekoos teiega, tundub ka meie “saarlus” taas suuremana – koos teiega ja teiste meiesugustega üle maailma, on meid nüüd vist tublisti üle 40 000. Mis sellest, et oleme laiali üle suure maailma! Globaalne eestlus ei tunnusta ju riigipiire – kus iganes me ka ei elaks, omavaheliste kontaktide loomine ja alalhoid tänapäeval toimub ju murdsekundilise kiirusega! Seepärast arvan, et meil kõigil on põhjust olla optimistlikud tulevaseks kaas- ja koostööks – on ju täna avatud näitusega seonduv selleks igati heaks eeskujuks!

Kahest tublist saarlasest seoses “globaalse eestluse” sünniga

(lisa 1 slaidile nr. 6)

Robert Kreem,

- ❑ kelle ideel ja eestvedamisel sai teoks tuhandete eestlaste ülemaailmne esimene suurkokkutulek Torontos, ESTO 72;
- ❑ Roberti iniatsiivil toimusid ka esimesed eesti killamängud võõrsil, Toronto lähistel kuurort-alevikus Moonstone, suvel 1978 ja teised suvel 1981;
- ❑ neist ja neile järgnevaist suurkokkutulekuist sündiski mõiste “globaalne eestlus” – sellest lähemalt tema paljudes kirjutistest!

Antoni Truuvert,

- ❑ kelle nõul ja abil eestlaste esimene ülemaailmne suurüritus ka majanduslikult hiilgavalt toime tuli;
- ❑ Antoni terava majandusvaistu najal ja sõbraliku nõuande abil said mitmed ühiskondlikud organisatsioonid omale tugeva majandusliku alus-struktuuri. Kahjuks asus juba suhteliselt varakult see tubli saarlane manalateele.

Saarlased Toronto Eesti Maja loomis-projekti taas-käivitajad.

(lisa 2 slaidile nr. 6)

Ludvig Raun,

- ❑ kellega ideeliselt liitus “Eesti Maja Torontosse” ettevalmistava komitee liige Madis Peeker, suutsid lõpuks veenda juba pikemat aega “uinunud” komiteed, et turul saadaolev vana koolimaja Toronto idaosas on sobiv objekt Eesti Majaks ümberehitamiseks;
- ❑ julgete, ettevõtlkike saarlastega ühinesid peatselt ka mitmed teised komiteest, ja kinnisvara sai ostetud 1. aprillil, 1960.

Madis Peeker,

- ❑ nagu mainitud teisel, toetas ta kaasaarlase Ludvig Rauna ideed ja ühiselt saad jagu maja ostusse negatiivselt suhtuvaist komitee liikmetest, kes tahtsid uut maja ehitada krundile, mille “kuiv” asukoht polnud eestlastele sobiv;
- ❑ seoses sellega lubasid mõlemad projektile omalt poolt annetada 1000 dollarit, Peeker veel 10000 dollarit koguda “rahva käest”;
- ❑ asja lõpptulemusena osteti maja! Sellest lähemalt SÜT veebilehel <http://saarlane.ca> ptk. nr. 3 all.

Tartu College

(lisa slaidile nr. 7)

- ❑ **Tartu College (TC), 40 aastat tagasi eesti akadeemilise ühiskonna poolt asutatud 18-korruseline tudengite elamu-kompleks Toronto Ülikooli otseses läheduses** *(siin ka veidi hoone ehitamisest/rahastamisest ja Eesti Õppetoolist!);*
- ❑ **üks TC asutajaid liikmeid, selle esimene majandusjuht ja nõukogu liige** *(pidevalt!)* oli/on saarlane Johannes Pahapill;
- ❑ **TC'i alumist korrust kasutab kohalik eesti akadeemiline ühiskond, teisel korrusel asub ajaleht Eesti Elu toimetus ja talitus** *(mõlemale ruumide kasutus tasuta!).*

Mõningat saarlastest eesti noorsootööpõllult Torontos.

(lisa 1 slaidile nr. 8)

Noorsootöö paguluses toimus ja toimub peamiselt kahes kategoorias:

- ❑ kooliealistele on eesti täienduskoolid, mis omal kulul loodud ja käigus hoitud (selleks riigitoetust ju pole!). Toronto eesti täienduskoolid – alg- ja keskkool on töötanud juba 60 aastat, gümnaasium veidi vähem. Neist on läbinud tublisti üle kahe tuhande eesti noore. Täienduskoolide esimene kaua-aegne õppetöö juhataja – kooli direktor – oli saarlane – nüüd juba aastaid manalas – **Oskar Paas**; temast lähemalt ja ta kodumaalt põgenemisloost loeme veebist <http://www.kool.ee/?7510>; ta oli üks haiglalaeva Moero pardalt pääsenuist – idanaaber uputas Moero septembris 1944.
- ❑ paralleelselt täienduskoolidega – aga ka noorte hilisemas elus – toimub eesti-vaimus ühistegevus skautide ja gaidide organisatsioonides. Silmapaistvaiks juhtideks neis on kaua olnud saarlased **Imant Meier** ja **Harold Kivi**; Haroldist leiame lähemalt veebist http://isbndb.com/d/person/kivi_harold.html; Imant Meier oma mitmetahulise muu tegevuse kõrval oli ka SÜT esimees ühingu algaastail (1958-1959).

Saarlased oma kunstiloominguga kaunistanud Torontolaste kodusid.

(lisa 2 slaidile nr. 8)

Osvald Timmas

- ❑ on vist vähe kaasmaalaste kodusid Torontos – ka mujal maailmas – kus pole rahvusvaheliselt tuntud ja hinnatud kunstniku, andeka saarlase Osvald (Oss) Timmase kauneid taiesid;
- ❑ isegi peale tema manalasse lahkumist on mitmed eesti organisatsioonid, nii Kanadas kui kodumaal, saanud tublit majanduslikku süsti Osvald ja Erika Timmase pärandustombist;
- ❑ Oss Timmas oli ka üks Saarlaste Ühingu Torontos töö ja tegevuse kaua-aegseid toetajaid, samuti Eesti Kunstide Keskuse (Kanadas) asutaja liige ja juhatuse liige.

Peeter Sepp,

- ❑ tuntud ka nime all “estograafik”, oli nii kaasmaalste kui kanadalaste poolt tuntud kunstnik, kelle looming mitmetahuline – rikkalik nii rakendus- kui muus kunstiväljendeis;
- ❑ Peeter oli ka osav sõnasepp, kes tihti eriorganisatsioonide pidude reklaamid koostas; elukutselt oli ta arhitekt – aga kunstihuvid kiskusid teda tihti mujale;
- ❑ Peeter leidis aega ka osaleda meie ühingu töös, samuti oli ta Eesti Kunstide Keskuse (EKK) kaua-aegne juhatuse liige. Seoses sellega tuli tal täita mitmepalgeline osa EKK poolt tosin aastaid Seedriorul lastesuvekodu maa-alal korraldatud kunstinädalatel “Seitse Kunsti” – kus tal programmi organiseerimise ja juhendamise osas oli tihti-peale mitmeid ülesandeid – alati hiilgavalt täidetud!

SÜT panus Toronto Eesti Maja ümberehitamisel / renoveerisel.

(lisa 3 slaidile nr. 8)

- ❑ Nagu hetke tagasi mainisin, ostis Toronto eesti kogukond kevadel 1960 sama linna ida-osas, keskliknnaale suhteliselt lähedal-asuva ca. 40 aastat vana koolimaja. See vajab aga ühiskonnale sobivaks rahvus- kultuurikeskuseks ringi ehitamist – ka põhjalikku remonti;
- ❑ ostetud kinnisvara Eesti Majaks ümberehitamine nõudis **tuhandeid töötunde**, mis suuremalt osalt tehti ühiskonna poolt vabatahtlikul alusel, ilma tasuta; siin tuleb aga mainida, et renoveerimistöodel osalenud organisatsioonidele anti A/S Toronto Eesti Maja osatähti;
- ❑ suuremad vabatahtlikud töötegijad vana koolimaja ümberehitamise projekti juures olid – kes muud, kui – **Toronto saarlased – paljud neist meie ühingu liikmed**; ka teiste maakondlike gruppide liikmed andsid siin omapoolse panuse – eriti tuleb mainida Toronto Eesti Meeskoori, kelle liikmete panus oli samuti tunduv.

SÜT poolt või vahendusel rahalisi toetusi saadetud kodusaarele.

(lisa slaidile nr. 9)

- ❑ ca. 250 000 Ekr. väärtuses rahalist toetust erinevatele projektidele, sh: erivarustust Kuressaare haiglale; toetused Kärla, Jämaja ja Laurensiuse kirikute ning Lümända koolimaja taastamistöodele; toetused Memento ja Muinsuskaitse Seltsi Saaremaa osakondadele; rahaline abi Saaremaa Ühisgümnaasiumis toimunud tuleõnnetuse läbi kannatanuile;
- ❑ kingiti hinnaline, ca. 40 000 Ekr. väärtuses muusikateraapia seadeldis puuetega laste hoolduskodule Kuressaares; ca. 75 000 Ekr. suurune rahaline toetus Kärla valla talunikele ühise traktori ostuks (*detaile!*).
- ❑ Peale kodusaarele suunatud toetuste on ühing ka kohalikke organisatioone toetanud, sh eesti täienduskoolid ja lasteaed, skaudid ja gaidid, Eestlaste Kesknõukogu Kanadas, Toronto Eesti Aupeakonsulaat, Toronto Eesti Maja. Siin-juures tuleb mainida, et ühingu tegevuse toeks on mitmed kaas-saarlased isiklikke annetusi teinud, neist vist suurima Sault Ste. Marie linnas elunev saarlane Eduard Trei.